

EUROPA EN DE 'PAX OECUMENICA'.

Een preek, een verhaal bij het 'Europa-jaar' 1992.

Lezing: Jesaja 6.

door Jurjen Beumer.

1.

Een nieuw Europa is ophanden. Het is dagelijks nieuws. Dit jaar, 1992, moeten de eerste palen voor dit nieuwe huis geslagen worden.

En ,laten we eerlijk zijn; wat is er nu mooier dan samenwerken. Landen die elkaar tot voor kort naar het leven stonden nu broederlijk en zusterlijk samen. Een Euro-parlement met veel meer bevoegdheden, een op elkaar afgestemde landbouwpolitiek, een duidelijker beleid in de milieu-thematiek, één munteenheid, en; zo zouden we nog veel meer voordelen op kunnen noemen. De werkgelegenheid zal aantrekken, culturen zullen integreren, de kunst en de literatuur worden veel meer uitgedaagd. Prima dus! De *Europese gedachte*, veelal geboren in de puinhopen van de Tweede Wereldoorlog, eindelijk een stukje dichterbij. Ja toch? Wie kan zich nog voorstellen dat Engeland en Duitsland oorlog zouden gaan voeren? Laat staan Nederland en België. Eng *nationalisme* is overwonnen. Je bent 'internationalist' of niet; eng *nationalisme* is gevaarlijk. Ja toch, de roep om een eigen identiteit, die vind je in het Vlaamse Blok, bij Franse en Duitse, maar ook Nederlandse neo-fascisten, gevaarlijke lieden die het *fort Europa* van vreemde smetten willen vrijhouden.

2.

Denkt U ook niet dat heel veel mensen zo tegen die plannen voor een nieuw Europa aankijken? Ik heb er wat ironisch over gesproken. Dáárom ook, omdat wij precies dit beeld vanuit de officiële politiek krijgen aangereikt. Ons wordt toch min of meer voorgehouden dat zo'n Europa zonder grenzen *goed* is, goed voor de mensen die in die Europese landen wonen.

3.

Ho, ho, wacht even, niet te gauw, mogen we tenminste een paar vragen stellen!! Zie daar de invalshoek die de christelijke gemeente maakt. Nadenken over, kritisch begeleiden, tegenvragen formuleren. In de kerk doen we niet aan politiek, in die zin, dat we blauwdrukken voor een geoliede samenleving zouden moeten leveren. Ook heeft de gemeente geen politieke belangen, in die zin, dat haar bestaan afhangt van bijvoorbeeld verkiezingen. Niets van dat alles; *in de gemeente gaat het om ROEPING*. IN het wereldgebeuren van alledag hóórt de gemeente ook nog een andere STEM. 'Niks belangen', zegt die stem; 'niks partijpolitiek gesjoemel om er zelf beter van te worden' roept de profeet van die STEM dwars tegen het establishment van zijn dagen in.

4.

Zo komen we bij Jesaja. We hebben er vooral aan de lezing al iets van gezegd. Ik dacht, misschien is er een parallel te trekken tussen de tijd van Jesaja en de onze. Misschien is de strekking van Jesaja's profetie nog steeds aktueel. Zeker, ik ben me er van bewust dat de tijden van toen en nu nauwelijks te vergelijken zijn. De afstand in tijd, de afstand in cultuur is enorm. Maar toch, laten we proberen oog te

krijgen voor de tijd van Jesaja, zijn kontekst in politiek en maatschappelijk opzicht.

5.

Hoofdstuk 6 laat het begin van de roeping van Jesaja zien. Het is heel symbolisch; Jesaja wordt overweldigd door de aanschouwing van de STEM, JHWH. 'Hoe kan ik, hoe zal ik', vertwijfeld gaat Jesaja te keer: 'ik ben een man, onrein van lippen'. En kort daarop: '...mijn ogen hebben de Koning, de Here der heerscharen gezien.' (vs 5) Dat verplicht. Je zou kunnen zeggen dat Jesaja in dit roepingsverhaal tegen wil en dank een verandering doormaakt; na die verandering kan hij niet anders dan de dingen 'vanuit God' bezien, d.w.z. dat hij dwars door de feiten en politieke gebeurtenissen van zijn dagen heen kijkt en heen prikt. De seraf vliegt naar hem toe met een gloeiende kool die hij met een tang van het altaar heeft gepakt. Hij raakt daarmee de lippen van Jesaja aan. Meteen daarop volgt de 'zending' van Jesaja (vs 8). Die zending liegt er niet om. In de versen 9 e.v. klinkt bijna moedeloos hoe Jesaja op moet boksen tegen het niet-horen en niet-willen-verstaan door het volk van die Stem. Het is de 'verstokking' van de harten. Ik zou haast willen zeggen; de mensen weten dat ze met open ogen naar de afgrond marcheren, maar toch keren ze niet op hun schreden terug.

6.

We zagen dat Jesaja aan koning Achaz van Juda profeteerde om niet mee te doen in de coalitie tegen Assyrie. Dat leverde grif een oorlog op met die beide andere landjes, met Israel en Aram. En dan, om toch overeind te kunnen blijven roept Achaz, heel slim op het eerste gezicht, de hulp in van n.b. die grootmacht Assyrie. Ook dat had Jesaja afgeraden. Lever je niet uit aan Assyrie! En Assyrie komt opzetten, Damascus valt in 732 en Samaria in 722. Juda wordt weliswaar gespaard, maar is enorm schatplichtig aan Assyrie. Als deze Assyrische druk al te gortig wordt gaan er in Juda weer stemmen op om zich aan te sluiten bij Egypte. Jesaja raadt het af! Egypte wordt verslagen door Assyrie. En, Assyrie zou je kunnen zeggen krijgt ook langzamaan de buik vol van dat morrende Juda. Sanherib gaat Jeruzalem belegeren.

7.

En zo gaat het door, de eeuwen door, toen en nu. Supermachten komen en gaan, grootse culturen verdwijnen in de vergetelheid van de tijd. Want ook Assyrie verdwijnt op een gegeven moment van het politieke toneel en Babylon staat op. Juda verdwijnt in de babylonische ballingschap. Maar ook Babylon zal weer verdwijnen, daarna komen de Perzen, daarna de Grieken, daarna de Romeinen. En allen beloven pax = vrede. De pax romana bijvoorbeeld; zoals we weten goed voor een bovenlaag ten koste van de mensheid als voetvolk. En de pax van de communistische wereld is inmiddels ook verdwenen, weggevaagd door de nog enig overgebleven 'macht', de super-macht van de 'vrije' markt, de titanen-macht van de beurzen van Wallstreet, Frankfurt en Tokyo. Maar ook, wat is die in beginsel goede tegen-kracht van het socialisme geworden, wat zijn het ook daar een stelletje boeven geworden. De lange rijen voor de winkels in Moskou kunnen u er over vertellen.

8.

Wat een hachelijk en belachelijk advies eigenlijk dat Jesaja steeds geeft. Hij zegt eigenlijk alleen maar 'vertrouw op God'. Maar daar kun je toch geen politiek mee bedrijven. Je hoort het koning Achaz hardop denken, je ziet onze politici denken: allemaal mooi dat idealisme van de kerken, maar zo

'werkt' dat niet in de politiek.

Mijn commentatoren zeggen dat Jesaja een 'gelovig neutralisme' predikte (M.A. Beek, *De geschiedenis van Israel*, blz 83; Wegen en Voetsporen, blzn 212). 'Jesaja predikt geen a-politiek, neutraal geloof, maar gelovige neutraliteit.' (Bouhuijs/Deurloo, *Dichter bij de profeten*, blz 48)

Jesaja laat in zijn vredesvisioenen zien dat hij van Jeruzalem iets anders verwacht. Dat men niet meegaat in allerhande loesje coalities. Geen machtsoppeenhoping, maar vrede en als er sprake is van macht, dan van een macht die dient. Zo ziet Jesaja Jeruzalem (stad van vrede), als middelpunt van een internationale gerechtigheids-beweging.

9..

Ik mag geen rechte lijn trekken van toen naar nu. Maar laten we eens proberen. Tot voor kort lag Europa ingekneld en verscheurd tussen de giganten van deze tijd. De pax americana en de pax sovietica. Deze geo-politieke situatie is mede het gevolg van oorlogen in het toen nog ongedeelde Europa. De aanstichter van de Tweede Wereldoorlog, Hitler-Duitsland was zelf het meest gedeeld; de BRD en de DDR. Als destijds Assyrie en Egypte stonden deze machtsblokken elkaar naar het leven, hun ideologieën (communisme en kapitalisme) waren innerlijk tegenstrijdig. Hun militaire concentraties, NAVO en Warschaupakt, waren in staat elkaar en in hun kielzog de hele wereld te vernietigen. Ondertussen was het iedereen duidelijk geworden dat vanwege dit oost-west conflict de arme landen, de zogenaamde derde wereld, krepeerde. De tegenstelling noord-zuid (arm -rijk) is in feite het uiteindelijke conflict in deze wereld. Arm-rijk, let wel, tweederde wereld die niets heeft, non-personen zijn. Dat zal zich wreken, dat barst straks allemaal los, mensen zullen ooit een deel van hun gelijk halen. Nu al zien we dat de arabische wereld gigantisch aan het schuiven is, er rommelt van alles. Godsdienst vermengt met nationalisme, wat daar van komt! Begrijpt U me goed, ik wil geen onheilsprofeet zijn, maar de christelijke gemeente móét analyseren, de feiten onder ogen zien.

Wat is de profetische roeping in deze tijd? Moeten wij ook oproepen tot een gelovig neutralisme als eens Jesaja? Intussen is wel duidelijk dat het nieuwe Europa zo dat thans wordt gepresenteerd er één is om een vuist te maken, het begrip 'fort Europa' geeft dat al aan. Wil Europa één worden om uiteindelijk alleen maar die pax americana te verstevigen? Nog meer geld, nog meer tweedeling in onze eigen samenlevingen? Elke dag merken we meer, ook in Haarlem, dat onze samenleving harder wordt. Een hele 'onderlaag' die niet meer mee kan en die afgeschreven dreigt te worden. Net zoals in de VS, miljoenen doodarme mensen! Of is het nodig dat Europa opnieuw *christelijk* wordt? Dat is wat de paus wil, een nieuw christelijk Europa. Maar is onze tegenvraag: het gaat toch in het evangelie niet om het *christelijk* maken van de wereld, nee, onze opdracht en roeping is om die wereld *menselijk* te maken.

9.

En hier precies, beste gemeente, komt de bijdrage van de kerk aan een nieuw Europa om de hoek kijken.

Laten we opnieuw een poging wagen. We vroegen immers naar de roeping van de gemeente in deze tijd op grond van de profetische strekking in de Schriften. Welaan; de roeping van de gemeente in deze huidige kontekst is denk ik *de pax oecumenica*. Dat wil zeggen: vrede voor de hele bewoonde wereld. Vrede in de zin van de bijbelse sjaloom, dat is recht en geluk voor elk mensenkind. De christelijke gemeente wil dat deze beweging wereldwijd van Europa uit gaat; anderen zullen dan wel zeggen of dat christelijk is of niet.

De visioenen van Jesaja dwingen ons hiertoe, de zending van de Opgestane Jezus spreekt hierover. Zij

vormen met vele andere dromen en visioenen *de motor van de geschiedenis*.

Als ik denk aan een nieuw Europa staat mij dit visioen voor ogen. En het zou wel eens kunnen zijn dat 'Europa' historisch gezien in dit hele proces een dienende rol kan gaan vervullen. Dat ze niet zoals 500 jaar geleden de wereld gaat veroveren en koloniseren (dat gedenken we ook nog dit jaar, in 1492 ontdekte Columbus Amerika), maar dat zij, oud en wijs geworden, nu misschien kan bijdragen aan recht, vrede en geluk.

10.

En wij hier in concreto, hier in Haarlem, als christelijke gemeente? Is dat allemaal niet veel te ver weg voor ons? Nee, zou ik willen zeggen, dat nieuwe Europa begint *van onderop!*

Waar wij delen met anderen, vooral de minsten, wordt het visioen zichtbaar. Waar wij in opstand komen tegen de groeiende hetze tegen buitenlanders en asielzoekers, daar komt Jezus in het gezichtsveld. Waar wij op de bres staan voor die 800.000 inkomers die onder de minimumgrens zitten, daar begint Jesaja te glimlachen. Morgen kunt U meedoen, elke dag is een nieuw begin. Er groeit een gemeenschap van breken en delen, van doen wat onmogelijk is, mensen die zomaar hun eigenbelang vergeten en de ander zien. De *Ander* zien, want langs de oeroude wegen van het al even oude Europa is nog steeds die Ene te vinden, dat Geheim van ons leven, God. Een pax oecumenica in Haarlem, gemeente van Christus, mensen voelen zich fijn en happy.

Nog steeds wil de Eeuwige met een gloeiende kool Uw en mijn lippen aanraken (Jes. 6:6). Dat wij in vuur en vlam raken en Gods geest in ons weten. Dat dit heilige vuur Europa mag zegenen.

vooraf aan de lezing:

Jesaja leefde in de achtste eeuw voor Christus. De landen van het midden-oosten, waartoe Israel en Juda behoorden, lagen ingekneld tussen de grootmachten uit die tijd. Assyrie in het noorden en Egypte in het zuiden. Ze wisselden elkaar af in macht. In de tijd van Jesaja is Assyrie (nu ongeveer het noorden van Irak) sterk in opkomst. Die kleine palestijnse staatjes ertussen voelden zich enorm bedreigd. Het noordelijke Israel (tijden terug al afgescheiden van Juda: te tien stammen versus het twee-stammenrijk Juda) en Aram (Syrie) proberen middels een bondgenootschap een vuist te maken tegen Assyrie. Ze willen ook Juda bij dit verbond betrekken. Juda's koning Achaz echter weigert, mede op aandrang van de profeet Jesaja.